

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 12 lutego 2014 r. ustanowiony dla powoda C. E. adwokat wniósł o nakazanie Skarbowi Państwa - Starości (...) złożenie oświadczenia woli, którego treścią miało być przeniesienie na rzecz C. E. udziału w wysokości 1/2 części w prawie własności działek o numerach geodezyjnych (...), o łącznej powierzchni 10,65 ha, położonych we wsi T., gmina K., powiat (...), a przypadku uprzedniego oddalenia przez sąd powództwa o zobowiązanie strony pozwanej do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, przy jednoczesnym podzieleniu przez Sąd zapatrywań powoda co do istniejących podstaw roszczenia – o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa na rzecz powoda kwoty 55.000,00 zł.

Ustanowiony dla powoda adwokat wniósł nadto o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych, w tym i o zasądzenie na jego rzecz wynagrodzenia z tytułu pomocy prawnej udzielonej z urzędu – z uwagi na to, iż owe wynagrodzenie nie zostało pokryte przez stronę powodową ani w całości, ani nawet w części.

Uzasadniając żądanie zamieszczone pozwie z dnia 12 lutego 2014 r. ustanowiony dla C. E. adwokat wskazał, iż na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w S.z dnia 15 lutego 1973 r., wydanego w sprawie o sygnaturze akt (...), doszło do przejęcia na własność Skarbu Państwa części z gospodarstwa rolnego stanowiącego własność C. E. i L. L., położonego we wsi T., o łącznej powierzchni 10,65 ha, składającego się z działek o numerach geodezyjnych (...). Podstawę przejęcia części tegoż gospodarstwa stanowił obowiązujący wówczas art. 31 i następne ustawy z dnia 28 czerwca 1962 r. o przejmowaniu niektórych nieruchomości rolnych w zagospodarowanie lub na własność Państwa oraz o zaopatrzeniu emerytalnym właścicieli tych nieruchomości lub ich rodzin.

W dalszej części uzasadnienia pozwu ustanowiony dla powoda adwokat podniósł, iż w ocenie powoda powyższy tryb przejęcia został w niniejszym przypadku wszczęty niezasadnie, gdyż zadłużenie stanowiące podstawę skierowania wniosku do Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. powstało z przyczyn niezależnych od powoda. Podał przy tym, iż przyczyną powstania zaległości w opłacie należności publicznoprawnych była niespodziewana choroba matki C. E. i związana z tym konieczność podjęcia osobistej opieki nad nią.

Zdaniem strony powodowej przeniesienie udziału w wysokości 1/2 części w prawie własności tegoż gospodarstwa ewentualnie zapłata przez pozwanego na rzecz powoda kwoty 55.000,00 zł, stanowiącej równowartość tego udziału, stanowić będzie stosowne naprawienie szkody wyrządzonej niezasadnym przejęciem własności.

W odpowiedzi na pozew opatrzonej datą 8 kwietnia 2014 r., Skarb Państwa, reprezentowany przez Starostę (...) (działającego jako statio fisci Skarbu Państwa), wskazał, iż w obecnie nieruchomości wskazane przez powoda w pozwie, są oznaczone są – po odnowieniu operatu ewidencji gruntów i po dokonaniu podziałów części działek wchodzących w skład gospodarstwa rolnego stanowiącego własność C. E. i L. L. – numerami geodezyjnymi: (...), przy czym działki o numerach: (...) i o łącznej powierzchni 2,90 ha stanowią własność Skarbu Państwa - Agencji Nieruchomości Rolnych Oddział w S., działki o numerach: (...) i o łącznej powierzchni 6,2903 ha – własność Skarbu Państwa i są w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe - Nadleśnictwo C., zaś działki o numerach: (...) i o powierzchni 1,15824 ha są własnością osób fizycznych. Pełnomocnik Starosty (...) oświadczył przy tym, iż Starosta (...) nie jest podmiotem właściwym do reprezentowania Skarbu Państwa w sprawach o odszkodowania za przejęte za zaległości podatkowe postanowieniem sądowym gospodarstwa rolne, bowiem nie przejął on od Kierownika Urzędu Rejonowego w S. kompetencji w zakresie gospodarowania nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa w trybie ustawy z 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Wobec powyższego nie jest on władnym do złożenia przedmiotowego oświadczenia woli co do własności działek, co do których nie reprezentuje on Skarbu Państwa i nie wykonuje uprawnień właścicielskich. Z tych samych względów nie zachodzą również podstawy do zapłaty przez Skarb Państwa - Starostę (...) na rzecz pozwanego kwoty dochodzonej w ramach zgłoszonego w pozwie żądania ewentualnego. Pełnomocnik Starosty (...) podniósł ponadto, iż strona powodowa nie przedstawiła orzeczenia prejudycjalnego eliminującego z obrotu prawnego orzeczenia, na podstawie którego powód został pozbawiony prawa własności udziału w przedmiotowych nieruchomościach.

Zawiadomione o niniejszym postępowaniu kolejne statio fisci Skarbu Państwa Nadleśnictwo C.wniósł o oddalenie powództwa w całości, wskazując przy tym, iż zarówno postanowienie Sądu Rejonowego w S. z dnia 15 lutego 1973 r., wydane w sprawie o sygnaturze akt (...), jak i decyzja Naczelnika Gminy w K.z dnia 20 grudnia 1982 r., Nr (...), mocą której działki o numerach (...)zostały przekazane w zarząd Nadleśnictwa C., nie zostały skutecznie wzruszone, wobec czego brak jest podstaw do uwzględnienia żądań strony powodowej.

Sąd ustalił, co następuje:

Sąd Powiatowy w S.postanowieniem z dnia 15 lutego 1973 r., wydanym w sprawie z wniosku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S.Wydział Finansowy o przejęcie na własność Państwa gruntów C. E.i L. L.(sygn. akt (...)), orzekł przejęcie na własność Państwa części z gospodarstwa rolnego stanowiącego własność C. E.i L. L., położonego we wsi T., powiat S., zapisanego w rejestrze gruntów pod numerem (...), a mianowicie działek oznaczonych na planie numerami; (...)o łącznej powierzchni 10,65 ha i wartości 67.782,00 zł (dowód: prawomocne postanowienie, wydane przez Sąd Powiatowy w S.w dniu 15 lutego 1973 r. w sprawie z wniosku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S.Wydział Finansowy o przejęcie na własność Państwa gruntów C. E.i L. L.– k. 21 akt o sygnaturze (...)), k. 22 akt sprawy (...)

Obecnie, po odnowieniu operatu ewidencji gruntów i dokonaniu podziałów części działek wchodzących w skład gospodarstwa rolnego stanowiącego własność C. E.i L. L., działkom oznaczonym w 1973 r. numerami geodezyjnymi: (...) odpowiadają działki o numerach geodezyjnych: (...). Działki oznaczone numerami geodezyjnymi (...)stanowią własność Skarbu Państwa, przy czym w odniesieniu do działek oznaczonych numerami: (...)prawo własności Skarbu Państwa wykonywane jest przez Agencję Nieruchomości Rolnych Oddział w S., zaś działki oznaczone numerami: (...)są w zarządzie Państwowego Gospodarstw Leśnego Lasy Państwowe - Nadleśnictwo C.. Działka oznaczona numerem geodezyjnym (...)jest własnością M. M.i J. M., zaś działka oznaczona numerem geodezyjnym (...)– M. M.(fakty niesporne; dowód: wypisy z rejestru gruntów – k. 60-65).

Sąd zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności Sąd rozważył zasadność zgłoszonego w pozwie żądania nakazania pozwanemu Skarbowi Państwa złożenia oświadczenia woli o treści oznaczonej w punkcie 1 petitum tego pisma.

Stosownie do art. 64 k.c. prawomocne orzeczenie sądu, stwierdzające obowiązek złożenia oznaczonego oświadczenia woli, zastępuje to oświadczenie.

Przepis zamieszczony przez ustawodawcę w art. 64 k.c. nie stanowi jednak samoistnej podstawy dla kreowania zobowiązania do dokonania określonej czynności prawnej, a jedynie jest podstawą prawną do przymusowej realizacji obowiązku, który wynika z innego źródła. Powyższa norma prawna może więc znaleźć zastosowanie wyłącznie wówczas, gdy istnieje cywilnoprawny obowiązek złożenia oznaczonego oświadczenia woli przez jedną ze stron, a z obowiązkiem tym jest skorelowane odpowiednie uprawnienie o charakterze roszczenia cywilnoprawnego drugiej strony.

Odnosząc się do żądania powoda w zakresie nakazania stronie pozwanej złożenia oznaczonego w pozwie oświadczenia woli należy wskazać, iż sąd orzekający w niniejszej sprawie nie jest uprawniony do ustalania zgodności lub niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego. Stosownie bowiem do regulacji z art. 365 § 1 k.p.c., sądy co do zasady związane są prawomocnymi orzeczeniami, a uchylenie, zmiana lub stwierdzenie ich niezgodności z prawem nastąpić może jedynie we właściwym postępowaniu.

Związanie stron (oraz wyjątkowo innych osób), o którym mowa w art. 365 k.p.c., polega na związaniu tych osób dyspozycją zawartej w sentencji wyroku skonkretyzowanej, zindywidualizowanej i trwałej normy prawnej wywiezionej przez sąd z norm generalnych i abstrakcyjnych zawartych w przepisach prawnych. Inne sądy, organy państwowe oraz organy administracji publicznej, rozstrzygające w sprawach innych niż karne (§ 2), są związane

prejudycjalnie, czyli nie mogą dokonać odmiennej oceny prawnej roszczenia niż zawarta w prejudykacie, ale także nie mogą dokonać odmiennych ustaleń faktycznych.

Z uwagi na przedstawione w poprzednim akapicie skutki mocy wiążącej orzeczeń nie jest możliwe dokonanie przez Sąd odmiennej oceny prawnej roszczenia, zgłoszonego przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Wydział Finansowy we wniosku z dnia 25 stycznia 1975 r. o przejęcie na własność Państwa części nieruchomości rolnych, stanowiących własność C. E., syna S., i L. L., córki S..

Sąd zważył jednocześnie, iż brak jest obecnie przepisu szczególnego, który nakładałby na Skarb Państwa obowiązek zwrotu nieruchomości przejętych na własność Państwa na mocy prawomocnego postanowienia sądu wydanego w oparciu o przepisy ustawy z dnia 28 czerwca 1962 r. o przejmowaniu nieruchomości rolnych na własność Państwa za zaległe należności (tekst jednolity: Dz.U. z 1969 r., Nr 17, poz. 130). Nie istnieje zatem skorelowane z takim obowiązkiem odpowiednie uprawnienie drugiej strony o charakterze roszczenia cywilnoprawnego do żądania złożenia przez zobowiązanego oświadczenia woli o określonej treści.

Orzekając natomiast o zasadności zgłoszonego przez powoda roszczenia (żądania) ewentualnego w pierwszej kolejności Sąd zważył, iż zgodnie z art. 3 k.c. przepisy kodeksu cywilnego nie mają mocy wstecznej, chyba że to wynika z ich brzmienia lub celu. Stosownie zaś do art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1692) do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie powyższej ustawy stosuje się przepisy art. 417, art. 419, art. 420, art. 420¹, art. 420² i art. 421 kodeksu cywilnego (a do czasu wejścia w życie konstytucji RP – także art. 418 k.c.) w brzmieniu obowiązującym w chwili zaistnienia zdarzenia wywołującego szkodę. Podkreślić przy tym należy, iż wskazane wyżej przepisy – odnośnie szkód powstałych do dnia 17 października 1997 r. – należy stosować bez modyfikacji wynikających z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2001 r. (SK 18/00, OTK-A 2001, Nr 8, poz. 256), bowiem jego skutki w zakresie niekonstytucyjności art. 418 k.c. i nadania nowego rozumienia art. 417 § 1 k.c. można odnieść jedynie do szkód powstałych po dniu wejścia w życie obecnie obowiązującej konstytucji (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2007 r., I CSK 220/07, LEX nr 306813; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2008 r., I CSK 175/08, OSNC 2009, Nr 11, poz. 152). Ewentualna szkoda, na jaką powołuje się powód, powstałaby zaś z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia Sądu Powiatowego w S. z dnia 15 lutego 1973 r., kiedy to przedmiotowe nieruchomości przeszły na własność Skarbu Państwa.

Z uwagi na powyższe uwarunkowania prawne – i przy uwzględnieniu daty uprawomocnienia się postanowienia wydanego przez Sąd Powiatowy w S. w dniu 15 lutego 1973 r. w sprawie z wniosku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Wydział Finansowy o przejęcie na własność Państwa gruntów C. E. i L. L. – do oceny zasadności zgłoszonego przez C. E. żądania ewentualnego zastosowanie będą miały przepisy kodeksu cywilnego w brzmieniu obowiązującym w dniu 13 marca 1973 r.

W wyżej wskazanym stanie prawnym odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną wydaniem orzeczenia regulowały art. 417 i 418 k.c. Stosownie do pierwszego z powołanych przepisów Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności (§ 1). Zgodnie zaś z art. 418 § 1 k.c. w przypadku, gdy szkoda została wyrządzona przez funkcjonariusza państwowego na skutek wydania orzeczenia (w tym orzeczenia sądowego), Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność tylko wtedy, gdy przy wydaniu orzeczenia nastąpiło naruszenie prawa ścigane w trybie postępowania karnego lub dyscyplinarnego, a wina sprawcy szkody została stwierdzona wyrokiem karnym lub orzeczeniem dyscyplinarnym albo uznana przez organ przełożony nad sprawcą szkody. § 2 art. 418 k.c. stanowił zaś, iż brak stwierdzenia winy w wyroku karnym lub orzeczeniu dyscyplinarnym nie wyłącza odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę, jedynie w przypadku, gdy wszczęciu albo prowadzeniu postępowania karnego lub dyscyplinarnego stoi na przeszkodzie okoliczność wyłączająca ściganie.

Zgodnie zaś z ogólną zasadą wyrażoną w art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na tym, kto z faktu tego wywodzi skutki prawne. W myśl wskazanej regulacji to na stronie powodowej spoczywała więc powinność wykazania

przesłanki kwalifikowanej bezprawności, a mianowicie powinność wykazania, że przy wydaniu przez Sąd Powiatowy w S. w dniu 15 lutego 1973 r. wyroku – w sprawie z wniosku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Wydział Finansowy o przejęcie na własność Państwa gruntów C. E. i L. L. – nastąpiło naruszenie prawa ścigane w trybie postępowania karnego lub dyscyplinarnego, a także powinność wykazania istnienia wyroku karnego lub orzeczenia dyscyplinarnego albo uznania szkody przez organ przełożony nad sprawcą szkody stwierdzającego winę sprawcy (zob. uchwałę Sądu Najwyższego Izby Cywilnej z dnia 15 lutego 1972 r., III CZP 33/70, OSNC 1971, nr 4, poz. 59), ewentualnie faktu zaistnienia przesłanki wyłączającej ściganie. Podkreślić przy tym należy, iż w sprawach cywilnych obowiązek dowodzenia spoczywa na stronach, a sąd nie jest zobowiązany do poszukiwania i przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy czy też do uzupełnienia postępowania dowodowego (art. 232 k.p.c.).

Powód nie podjął jednak żadnych działań zmierzających do udowodnienia wskazanych wyżej przesłanek, warunkujących odpowiedzialność Skarbu Państwa za ewentualną szkodę powstałą na skutek wydania orzeczenia sądowego. Nie wskazał istnienia prejudykatu wymaganego przez art. 418 k.c., ani też nie wykazał, iż funkcjonariusze resortu sprawiedliwości w toku postępowania w sprawie o sygnaturze akt (...) (Sądu Powiatowego w S.) w taki sposób naruszyli obowiązujące ówczesnie prawo, że podlegać powinni ściganiu w drodze postępowania karnego lub dyscyplinarnego lub że lecz było to niemożliwe z uwagi na zaistnienie negatywnej przesłanki procesowej. Nadmienić przy tym należy, iż w przedmiotowym postępowaniu strona powodowa reprezentowana była przez profesjonalnego pełnomocnika, który powinien być świadomy wystąpienia negatywnych konsekwencji procesowych w przypadku zaniedbania powinności udowodnienia okoliczności istotnych dla poczynienia ustaleń koniecznych do uznania dochodzonych roszczeń za zasadne.

Na marginesie zauważyć należy, iż strona powodowa nie wykazała również, by orzeczenie wydane przez Sąd Powiatowy w S. w dniu 15 lutego 1973 r. w sprawie z wniosku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Wydział Finansowy o przejęcie na własność Państwa gruntów C. E. i L. L. było orzeczeniem wadliwym i jako takie mogło wyrządzić szkodę. Podkreślić jednocześnie należy, iż sąd orzekający w sprawie odszkodowania nie jest uprawniony do ustalanie zgodności lub niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego, zaś strona powodowa nie przedstawiła zaś żadnego prejudykatu mogącego świadczyć o niezgodności z prawem powyższego orzeczenia. Argumentacja powoda zmierzająca do zakwestionowania merytorycznej zasadności tego orzeczenia nie może być rozważana w przedmiotowym postępowaniu gdyż postępowanie odszkodowawcze nie służy badaniu zasadności orzeczeń sądowych wydawanych w innych sprawach sądowych, a celowi temu służą właściwe środki zaskarżenia.

Dlatego też i roszczenie powoda o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa na jego rzecz kwoty 55.000,00 zł podlegało, jako nieudowodnione, oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd orzekł w oparciu o dyspozycję art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. – zgodnie z wywiedzioną z § 1 art. 98 k.p.c. zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Powód przegrał spór w 100 %, a zatem to na nim ciąży obowiązek zwrotu obu statio fisci pozwanego Skarbu Państwa poniesionych przez nie kosztów procesu, na które to koszty składały się jedynie opłaty za czynności radcy prawnego z tytułu zastępstwa prawnego, w kwotach po 3.600,00 zł. Wysokość tych opłat Sąd ustalił na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 roku, poz. 490).

Orzekając już na podstawie regulacji z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r., poz. 1025), Sąd przejął na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczone przez powoda C. E. koszty sądowe w łącznej kwocie 6.675,34 – mając przy tym na uwadze, iż powód jest stroną przegrywającą proces i że został on zwolniony przez Sąd od kosztów sądowych w całości. Sąd miał przy tym na uwadze stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 maja 1987 r. (I CZ 55/87, OSNC 1988/11/160).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej powodowi C. E. przez adwokata ustanowionego z urzędu, Sąd orzekł z kolei na podstawie § 6 pkt 3 w zw. z § 2 ust. 1, 2 i 3 i w zw. z § 19 pkt 1 powołanego już rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu._